

Institutionen för ekonomi

Handledare: Carl-Martin Roos

Datum: 2005-06-01

Kandidatuppsats i handelsrätt

Corporate Governance Kod i Sverige

Författare: Björn Bengtsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
1. INLEDNING.....	5
1.1 Ämnesbakgrund	5
1.2 Syfte och avgränsningar	5
1.3 Frågeställningar	5
1.4 Metod och material	6
1.5 Disposition	6
2. ALLMÄNT OM CORPORATE GOVERNANCE.....	7
2.1 Corporate Governance i lagstiftningen	8
3. VARFÖR CORPORATE GOVERNANCE KOD?	10
3.1 Corporate Governance Kod vs ABL	10
4. ÄGARROLLEN	12
4.1 Bolagsstämman.....	12
4.1.1 Kallelse och deltagande.....	13
4.1.2 Genomförande.....	16
4.2 Tillsättning av styrelse och revisor	19
4.2.1 Valberedning	19
4.2.2 Tillsättning av styrelse.....	20
4.2.3 Tillsättning av revisor.....	24
5. STYRELSE	27
5.1 Styrelsens uppgifter	27
5.2 Styrelsens storlek och sammansättning.....	28
5.2.1 Styrelseledamot	32
5.2.2 Styrelseordförande.....	34
5.2.3 Arbetsformer	36
5.2.4 Finansiell rapportering	39
5.2.5 Intern kontroll och internrevision.....	40
5.2.6 Arbete med redovisnings- och revisionsfrågor.....	42
6. BOLAGSLEDNINGEN.....	45

6.1 Verkställande direktörens uppgifter	45
6.2 Ersättningar till bolagsledningen.....	45
7. INFORMATION OM CORPORATE GOVERNANCE.....	49
7.1 Bolagsstyrningsrapport	49
7.2. Rapport om intern kontroll.....	51
7.3 Information på hemsidan	51
8. ORGANISATION I CORPORATE GOVERNANCE.....	52
9. COMPLY OR EXPLAIN	53
10. SLUTSATS	54
LITTERATURLISTA	58
OFFENTLIGT TRYCK	59

Sammanfattning

Jag valde att i min uppsats behandla den svenska Koden för bolagsstyrning (Corporate Governance) och mitt syfte var att göra en jämförelse mellan Kodens och Aktiebolagslagens regler för bolagsstyrning. För att lyckas med detta har jag använt mig av den traditionella juridiska metoden och utgått från den rättsdogmatiska ansatsen.

Bolagen ska, enligt Koden, offentliggöra tid och plats för stämman i samband med att tredje kvartalsrapporten lämnas. I god tid ska bolaget på sin hemsida informera om aktieägarnas rätt att få ärende behandlat av stämman och Koden har även noterat ett ökat internationellt ägande i svenskt näringsliv och därför ska bolaget överväga om stämman ska simultantolkas. Även regeln om att man ska kunna delta i bolagsstämma från annan ort underlättar för utländska ägare.

En av de stora nyheterna i Koden är att bolagen ska ha en valberedning med uppgift att nominera kandidater till styrelsen, ge förslag till arvodering av styrelsen, nominera revisor och föreslå arvode till revisorn. Bolagen ska även ha ett revisionsutskott, med ansvar för kvalitetssäkra den finansiella rapporteringen, och ett ersättningsutskott med ansvar för att bereda förslag till principer för ersättningar och andra anställningsvillkor för bolagsledningen.

Utöver att stärka ägarnas position är informationsgivning Kodens nyckelord. På bolagets hemsida ska en speciell plats skapas där all information som krävs enligt Koden ska vara lätt tillgänglig. Detta innebär att utöver bolagsstyrningsrapporten, där eventuella avvikelser från Kodens regler ska redovisas, och styrelsens rapport om intern kontroll ska här informationen om tid och plats för bolagsstämma, information om rätten att få ärende behandlat av stämman och hur man går tillväga för att utnyttja denna rätt samt protokoll från senaste stämman.

Koden fokuserar starkt på den interna kontrollen och transparens i ekonomin som jag anser är förutsättningar för ett väl fungerande näringsliv. Min slutsats blir därför att Koden har en stor funktion att fylla.

1. Inledning

1.1 Ämnesbakgrund

Ämnet för uppsatsen är den svenska koden för bolagsstyrning (Corporate Governance) som ska tillämpas av marknadsnoterade bolag från halvårsskiftet 2005. Anledningarna till ämnesvalet är flera. Dels är Corporate Governance, i fortsättningen förkortat CG, ett gränsöverskridande ämne med ena benet i juridiken och det andra benet i företagsekonomi vilket i sig föranledde en viss lockelse. Men även den allmänna debatten, såväl den juridiskt underbyggda som den mer generella, i kölvattnet av skandaler i näringslivet såsom exempelvis Skandia hade fått mig att fundera över bolagsstyrningsfrågor. Vidare är ämnet intressant då det redan finns regler angående bolagsstyrning i Aktiebolagslagen. Då regler redan finns i Aktiebolagslagen är det intressant att jämföra dessa mot den nya koden för bolagsstyrning.

1.2 Syfte och avgränsningar

Syftet med uppsatsen är att fylla behovet av en jämförelse mellan Aktiebolagslagens och kodens regler för bolagsstyrning.

Uppsatsen behandlar den svenska koden för bolagsstyrning samt svensk lagstiftning. Därmed bortses från utländsk lagstiftning och utländska CG koder.

1.3 Frågeställningar

Min övergripande frågeställning är: Hur står sig kodens regler till Aktiebolagslagen? För att kunna besvara denna fråga tvingas jag ställa mig ytterligare frågor under resans gång. Från denna fråga utkristalliserar sig alltså flera frågor:

- Finns motstridiga regler?
- Vilka nyheter innehåller koden?

- Behövs en kod för bolagsstyrning?

Frågeställningarna vävs delvis samman.

1.4 Metod och material

Jag använder mig i uppsatsen av en traditionell juridisk metod. Det faktum att koden är ny leder till att relevanta prejudicerande rättsfall saknas. Detta gör att jag, utöver koden, inriktar mig på lagstiftning, förarbeten och doktrin. När jag redovisat mina egna synpunkter har jag försökt att klart markera att det rör sig om min personliga uppfattning.

I kapitlen som behandlar Koden har jag använt mig av Kodens texter. Dessa är markerade med fetstil. Kodens numrering har behållits eftersom en del referenser mellan punkterna i Koden finns.

I den mån jag funnit det befogat har jag även använt mig av CG litteratur som snarare hör hemma i företagsekonomin. Till dessa avsnitt har jag försäkrat mig om att litteraturen tillhör state of the art inom området genom att försäkra mig om att den baseras på aktuell forskning inom området.

1.5 Disposition

För att underlätta för läsaren att skaffa sig en överblick av de områden uppsatsen berör har jag valt att dela in uppsatsen i tio kapitel. I kapitel två ges en grundläggande översikt av bolagsstyrning. I kapitel tre diskuteras varför en CG kod har tagits fram. I kapitel fyra till sju jämförs kodens regler med aktiebolagslagen. I kapitel åtta diskuteras organisationen inom CG. Enligt förslaget ska kodens efterlevnad bevakas av en ny särskild enhet med företrädesvis representanter för näringslivet. Koden är uppbyggd runt principen comply or explain vilken diskuteras i kapitel nio. Avslutningsvis kommer ett kapitel med mina slutsatser.

2. Allmänt om Corporate Governance

CG som vetenskapligt ämne är relativt nytt. Termen har använts mindre än tjugo år.¹ Teorierna som ligger bakom har däremot funnits länge. Den viktigaste teorin som CG grundar sig på är agentteorin. Agentteorin identifierar förhållandet mellan en part, principalen, delegerar arbete till en annan part, agenten, vilket leder till problem med exempelvis opportunistiskt beteende från agentens sida.²

Olika författare har gjort försök till att definiera begreppet. Ett exempel på definition återfinns i Cadbury rapporten "The system by which companies are directed and controlled...". Ett annat exempel är "...the whole system of rights, processes and controls established internally and externally over the management of a business entity with the objective of protecting the interests of all stakeholders."³

Gemensamt för definitionerna är att de förutsätter att det finns en åtskillnad mellan ägande och bolagsledningen. Problemet som CG ska lösa är att få bolaget att uppfylla ägarnas förväntningar.

Man kan skilja på the governed corporation och the managed corporation. The governed corporation kännetecknas av aktiva ägare som utövar sin makt. I the managed corporation är ägarna mer passiva och den egentliga makten ligger hos ledningen. Detta kan få till följd att bolagsledningen sätter sina egna intressen framför ägarnas, vilket i sin tur kan skada såväl enskilda bolag som samhällsekonomin i stort.⁴

Några internationella bolagskollapsar kan användas för att illustrera behovet av CG. Barings bank, som gick under efter att ha gjort stora förluster på japanska

¹ Collin, 2004, s. 8.

² Mallin, 2004, s. 16.

³ Lannoo, 1995, s. 5.

⁴ Dir. 2003:115 Kommission för analys av behovet av åtgärder som säkerställer förtroendet för det svenska näringslivet

börsen, kan illustrera behovet av god intern kontroll. Enron, som gick under efter att felaktigheter i bokföringen redovisats, visar på behovet av oberoende styrelseledamöter och oberoende revisorer. I Royal Ahold manipulerades redovisningen vilket ledde till att ersättningar till ledningen steg till skyhöga nivåer. Royal Ahold visar på behovet av ägare som tar en aktiv roll i bolagen.⁵

2.1 Corporate Governance i lagstiftningen

Aktiebolagets organisation, med fyra bolagsorgan, regleras i Aktiebolagslagen. De fyra bolagsorganen är bolagsstämman, styrelsen, verkställande direktören och revisorerna.

Bolagsstämman, ABL 9 kap., är det högsta av bolagsorganen. Senast sex månader efter utgången av varje räkenskapsår ska ordinarie bolagsstämma hållas. Aktieägarna ska här ta ställning till tre frågor. För det första ska ägarna ta ställning till om resultat- och balansräkning ska fastställas. För det andra hur vinst ska disponeras respektive förlust behandlas. För det tredje åligger det bolagsstämman att bevilja/inte bevilja ansvarsfrihet för styrelse och VD. Även i vissa andra frågor ska bolagsstämman fatta beslut, bland annat om ändring av bolagsordning, val av styrelse och revisor samt likvidation.

Styrelsen, ABL 8 kap., svarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolaget. Av detta följer att styrelsen svarar för att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Styrelsen har firmateckningsrätt och kan därmed binda bolaget juridiskt gentemot tredje man.

Verkställande direktören, ABL 8 kap., svarar för den dagliga driften av bolaget. Verkställande direktör väljs av styrelsen och svarar för den löpande förvaltningen. Vid sidan av löpande förvaltning får verkställande direktören fatta beslut av ovanlig beskaffenhet eller av stor betydelse för bolaget förutsatt att styrelsens beslut inte kan avvaktas. Av ovan sagda framgår att verkställande

⁵ Mallin, a.a., s. 1ff.

direktören har en generell fullmakt att företräda bolaget inom den löpande förvaltningens gränser.

Revisorerna, ABL 10 kap., och lekmannarevisorerna, ABL 11 kap., har till uppgift att granska räkenskaperna och styrelses och VD:s förvaltning av bolaget. Denna granskning ska utmynna i en revisionsberättelse tillställd bolagsstämman. I denna uttalar sig revisorn angående de tre frågorna, fastställande av resultat- och balansräkning, hur resultatet ska disponeras samt tillstyrker/avstyrker att ansvarsfrihet lämnas till styrelse och VD. För att säkerställa kompetensen hos revisorn krävs att han/hon ska vara auktoriserad eller godkänd.⁶

⁶ Hemström, 2000, sid. 82ff.

3. Varför Corporate Governance Kod?

Den 3 december 2001 tillkännagavs USA:s största konkurs någonsin. Enron, USA:s sjunde största bolag, hade blåst upp intäkter och gömt undan skulder i bokföringen vilket ledde till ett missvisande resultat. Konkursen i Enron ledde till att aktieägarna förlorade cirka 25 miljarder dollar. Under samma år kvitterade styrelseordförande Kenneth Lay ut ersättningar motsvarande 103,6 miljoner dollar.⁷ Senare framkom liknande oegentligheter i telekomföretaget Worldcom. För att återupprätta allmänhetens förtroende för näringslivet genomfördes Sarbanes-Oxley Act.

Även Sverige har drabbats av företagsskandaler. I Trustor och Prosolvias ekonomiska brottslighet som skadat allmänhetens förtroende förekommit. Det har även förekommit flera exempel på bolag där ledningen lyckats bevilja sig själva otillbörliga förmåner i en utsträckning som även i ett internationellt perspektiv är anmärkningsvärda.⁸

Mot denna bakgrund tillsatte regeringen hösten 2002 en kommission, förtroendekommissionen, med uppdrag att föreslå åtgärder för att återupprätta förtroendet för näringslivet.⁹ En arbetsgrupp, Kodgruppen, bildades med en sammansättning av tre representanter från förtroendekommissionen och sex representanter från olika organisationer inom näringslivet. Kodgruppens arbete utmynnade i ett förslag till Svensk kod för bolagsstyrning.

3.1 Corporate Governance Kod vs ABL

Till skillnad mot USA, där Sarbanes Oxley Act är lag, har man i Sverige valt att låta CG koden bygga på valfrihet och självreglering. Koden är precis som Engelska Combined Code konstruerad runt principen comply or explain, följ eller förklara, vilket innebär att ett bolag som tillämpar koden kan avvika från

⁷ Cruver, 2003, passim.

⁸ Hammarskiöld, Hein, 2004, s. 508ff

⁸ Dir. 2004:132

enskilda bestämmelser utan att det betraktas som ett brott mot koden. Avvikelse ska dock motiveras i en bolagsstyrningsrapport¹⁰.

Vilket som är bäst av lagstiftning och självreglering går att diskutera. Ett argument mot en mer omfattande reglering som man har i USA är att risken finns att allt som inte uttryckligen är förbjudet blir tillåtet. En fördel med självreglering gentemot lagstiftning är att normgivningen är mer flexibel och kan därför lättare uppdateras och anpassas.¹¹ Förtroendekommissionen anför som argument för självreglering att man på det sättet kan lägga ribban högre än vad som hade varit möjligt med lagstiftning.¹²

Kodens regler är delvis ett förtydligande av de regler som redan gäller genom aktiebolagslagen men den innehåller även en del nyheter såsom valberedning, revisionsutskott, ersättningsutskott, utökade informationskrav och bolagsstämmobeslut i vissa frågor.¹³

¹⁰ SOU 2004:130 s. 54.

¹¹ Hammarskiöld, Hein, a.a., s. 527f

¹² SOU 2004:47 s. 173.

¹³ Hammarskiöld, Hein, a.a., s. 510f.

4. Ägarrollen

Av förarbetena till aktiebolagslagen framgår att reglerna om aktiebolagets organisation ska främja en aktiv ägarfunktion i bolagen.¹⁴ Skälen till denna bedömning har att göra med effektiviteten i näringslivet.

För institutionella ägare, pensionsfonder etc, gäller att de bör offentliggöra sin ägarpolicy. I CG litteraturen talas det om två olika grupper av institutionella ägare, exit och voice institutionerna. Den första kategorin kännetecknas av att de inte visar något intresse för att ge sig in i bolagsstyrningen utan uttrycker sitt missnöje genom att sälja av sitt innehav. Voice institutionerna däremot engagerar sig i bolagets verksamhet¹⁵. På senare tid har ett exit beteende kunnat observeras hos AMF som sålde av sitt innehav i SEB som protest mot bonusar.

Privata ägare med stora aktieinnehav bör tillvarata möjligheten att utöva inflytande vid bolagsstämman och ha en genomtänkt policy för hur inflytande ska utövas. Ägare med stora aktieinnehav har ett ansvar att inte missbruka sin ägarmakt till att skada bolaget eller andra aktieägare. Ägare med mindre innehav har ett ansvar att inte missbruka sina minoritetsrättigheter till skada för bolaget eller andra aktieägare.¹⁶

Genom aktieägarnas aktiva deltagande vid bolagsstämman främjas en sund maktbalans mellan ägare, styrelse och ledning i bolaget.

4.1 Bolagsstämman

Ägarnas inflytande över bolaget utövas vid bolagsstämman som är bolagets högsta beslutande organ. Koden syftar till att stärka ägarnas ställning och därför har regler om kallelse och genomförande av bolagsstämman.¹⁷

¹⁴ Prop. 2004/05:85, s. 289.

¹⁵ Colin, a.a., s. 232.

¹⁶ SOU 2004:130, s. 57.

¹⁷ SOU 2004:130, s. 60.

4.1.1 Kallelse och deltagande

1.1.1 Bolaget skall senast i samband med tredje kvartalsrapporten, och så snart styrelsen beslutat att hålla extra bolagsstämma, offentliggöra när och på vilken ort stämman kommer att hållas. Uppgiften skall från samma tidpunkt återfinnas på bolagets hemsida.

Motsvarande regel återfinns inte i ABL utan får ses som en skärpning och komplettering av lagen. Angående kallelse innehåller ABL en tvingande regel att kallelsen ska utfärdas tidigast sex och senast fyra veckor före stämman och det är tillräckligt att tid och plats för stämman redovisas där. Motiv för denna reglering är att allt för tidiga regleringar är olämpligt med hänsyn till nytillkomna ägare samt att ägarna måste få rimlig tid att förbereda sig inför stämman.¹⁸ Skärpningen som koden innebär syftar till att ge ägarna längre tid att förbereda sig inför stämman och visar enligt min åsikt tydligt att Kodgruppens avsikt är att stärka ägarinflytandet.

1.1.2 Bolaget skall på sin hemsida, i god tid innan kallelse utfärdas till ordinarie bolagsstämma, informera om aktieägarnas rätt att få ett ärende behandlat på stämman och vid vilken tidpunkt en sådan begäran måste ha nått bolaget för att med säkerhet kunna tas in i kallelsen. Motsvarande förfarande skall, när så är möjligt, tillämpas inför extra stämma.

Varje aktieägare har rätt att få ärende behandlat av bolagsstämman förutsatt att skriftligt yrkande inkommit till styrelsen i tillräckligt god tid för att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman.¹⁹ För att vara säker på att få ett ärende prövat på bolagsstämman måste begäran nå styrelsen en vecka innan kallelsen utfärdas. Kallelsen ska utfärdas tidigast sex veckor före stämman. Detta innebär att skriftlig begäran måste nå styrelsen sju veckor innan stämman. Denna tidpunkt kan vara svår för aktieägarna att förutsäga och därmed har det varit svårt för

¹⁸ Kedner, Roos, 1995, s. 286.

¹⁹ Kedner, Roos, a.a., s. 284.

ägarna att får ett ärende behandlat. Denna svårighet åtgärdas genom att tiden för bolagsstämman offentliggörs i samband med att tredje kvartalsrapporten lämnas.

1.1.3 Aktieägarna skall ges möjlighet att anmäla sig till bolagsstämma på flera sätt, däribland genom e-post eller på bolagets hemsida.

Enligt ABL gäller att det i bolagsordningen kan bestämmas att en aktieägare för att få delta på bolagsstämman måste anmäla detta till bolaget senast den dag som anges i kallelsen. Föranmälan innebär att aktieägare eller ombud har rätt att delta vid stämman.²⁰ Hur denna föranmälan ska gå till anges inte i lagen. Kodens regel innebär därmed en nyhet då ABL överlämnar beslut om hur anmälan ska ske till bolagsstämman, om reglering finns i bolagsordningen, eller styrelsen. En ändring av bolagsordningen kan vara nödvändig om där regleras hur anmälan till stämman ska gå till och anmälan via e-post och hemsidan inte finns som alternativ.

1.2.1 Bolaget skall inför varje bolagsstämma, om så är motiverat av ägarkretsens sammansättning och med beaktande av vad som är ekonomiskt försvarbart, ge aktieägarna möjlighet att med hjälp av modern kommunikationsteknik följa eller delta i stämman från annan ort inom eller utom landet.

Bolagsstämman ska enligt ABL hållas på den ort där styrelsen har sitt säte. Möjlighet finns att i bolagsordningen bestämma att stämman ska hållas på annan ort. Förarbetena utesluter inte möjligheten att delta på distans men kräver då att det sker under sådana former att genomförande av omröstningar kan kontrolleras på ett tillfredsställande sätt.²¹ Deltagande på distans har tagits under övervägande vid framtagandet av den nya aktiebolagslag som gäller från januari 2006 men inte bedömts vara nödvändigt.²² För aktieägare som inte personligen kan närvara vid bolagsstämman erbjuder ABL möjligheten att skicka ett ombud.

²⁰ Svensson, 1999, s. 122.

²¹ Prop. 1997/98:99 s. 98f.

²² Prop. 2004/05:85, s. 300

Ombudet ska ha en fullmakt som är skriftlig och daterad och gäller högst ett år från utfärdandet.²³

1.3.1 Vid bolagsstämma skall en beslutför styrelse vara närvarande. Vid ordinarie stämma skall såvitt möjligt hela styrelsen vara närvarande. Styrelsens ordförande, verkställande direktören och, i den mån det finns behov därav, andra personer ur bolagsledningen skall närvara vid stämman. Minst en av bolagets revisorer skall närvara vid ordinarie stämma.

ABL innehåller inget uttryckligt krav på att styrelsen eller VD ska vara närvarande på bolagsstämman. I 9:22-23 ABL ges däremot styrelsen och VD rätten att delta. Av ovan nämnda paragrafer är styrelsen och VD skyldiga att lämna vissa upplysningar till aktieägare under förutsättning att detta kan ske utan att orsaka bolaget väsentlig skada. För att styrelsen ska kunna göra skadlighetsbedömningen krävs att en beslutför styrelse är närvarande.²⁴ Denna punkt i koden får därmed anses endast förtydliga vad som redan gäller till den del som behandlar styrelsen. Även andra personer än VD ska i mån av behov, exempelvis om frågor ställs som bör besvaras av ekonomichefen, medverka vid stämman. Revisorn har ingen skyldighet, i lag, förutom om det anses nödvändigt på grund av de ärenden som ska behandlas, t.ex. vid frågor från aktieägare som bäst besvaras av en revisor.

1.3.2 Har förslag till beslut i visst ärende utarbetats av ett styrelseutskott skall utskottets ordförande eller annan utskottsledamot vara närvarande på bolagsstämman och på styrelsens uppdrag redovisa och motivera förslaget.

Att styrelsen kan inrätta olika utskott med ansvar för att bereda ärenden inom mer avgränsade områden framgår av 8:5 ABL. Arbetsfördelningen i styrelsen ska fastställas genom en skriftlig arbetsordning. I denna ska det framgå vilka

²³ Kedner, Roos, a.a. s. 273f.

²⁴ Svensson, a.a., s. 138f.

arbetsuppgifter och vilken beslutanderätt som delegerats till utskotten.²⁵ Om styrelsen lägger fram ett förslag till beslut av stämman så är ABL:s utgångspunkt att styrelsens ordförande redovisar förslaget. Kodens ändrar inte på detta men föreskriver att utskottets ordförande eller annan ledamot ska vara närvarande för att kunna svara på frågor.²⁶

4.1.2 Genomförande

1.4.1 Bolagets valberedning skall lämna förslag till ordförande vid ordinarie bolagsstämma. Förslaget skall presenteras i kallelsen till stämman samt av valberedningen vid stämman.

Bolagsstämmans ordförande kan enligt ABL utses på två sätt. Bolagsordningen kan ange person som alltid ska vara bolagsstämmans ordförande. Om inte annat anges i bolagsordningen ska stämmans ordförande väljas av bolagsstämman. Lagen uppställer inga begränsningar avseende ordförandens identitet, han/hon behöver inte ens vara aktieägare.²⁷

I det ursprungliga förslaget till CG Kod hade Kodgruppen tagit med en regel som förhindrade styrelsens ordförande från att vara ordförande vid bolagsstämman. Anledningen till denna regel var att förhindra rollkonflikter i bolagsstyrningen. Exempelvis kan det innebära en rollkonflikt att stämman är det organ som tillsätter och avsätter styrelseledamöter. Rollkonflikten kan i praktiken anses begränsad och det anses ligga ett värde i att styrelsens ordförande personligen uppträder på stämman. Regeln har därför ersatts med kravet att valberedningen ska lämna förslag på stämмоordförande.²⁸

1.4.2 Till justerare vid bolagsstämman skall utses aktieägare eller ombud för aktieägare som inte är styrelseledamot eller anställd i bolaget.

²⁵ Svensson, a.a., s. 96f.

²⁶ Skog, Kristiansson, Thorell, 2004, s. 13.

²⁷ Kedner, Roos, a.a., s. 290.

²⁸ SOU 2004:130 s. 16.

Det är enligt 9:38 ABL bolagsstämmans ordförande som ansvarar för att protokoll upprättas. Protokollet ska undertecknas av protokollförare och justeras av ordförande och ytterligare en eller flera justerare som stämman utser.²⁹ Till skillnad från ABL anger Koden att justerare inte får vara aktieägare eller ombud för aktieägare som är styrelseledamot eller anställd i bolaget. Detta är en skärpning av lagen som enligt min åsikt stärker förtroendet för justeringsmannens oberoende.

1.4.3 Bolagsstämma skall hållas på svenska och det material som presenteras skall vara på svenska. Bolaget skall, om så är motiverat av ägarkretsens sammansättning och med beaktande av vad som är ekonomiskt försvarbart, överväga om stämmoförhandlingarna helt eller delvis skall simultantolkas och om av bolaget presenterat material skall översättas till annat språk.

Lagen innehåller ingen bestämmelse om att stämman ska hållas på svenska och att presenterat material ska vara på svenska. Detta får emellertid anses gälla utan att det uttryckligen anges i lag. Kodgruppen har uppmärksammat den starka internationaliseringen av ägandet som skett. Koden föreskriver att om det är motiverat av ägarkretsens sammansättning ska stämman simultantolkas och presenterat material översättas.³⁰ Detta är en delvis ny regel och samtidigt en skärpning av vad som gällt tidigare då ABL inte tar någon hänsyn till utländska ägare i detta sammanhanget.

1.4.4 Bolagsstämmans ordförande skall se till att aktieägarna på ett tillfredsställande sätt ges möjlighet att utöva sin lagstadgade rätt att ställa frågor på stämman, liksom att inom ramen för lagens bestämmelser om stämмоärenden kommentera, föreslå ändringar i och tillägg till framlagda förslag och lägga fram nya förslag, innan stämman går till beslut.

Av 9:22-23 ABL framgår att aktieägare har rätt att kräva vissa upplysningar av styrelse och VD förutsatt att detta kan ske utan att bolaget skadas. Lagen

²⁹ Svensson, a.a., s. 149f.

³⁰ Skog, Kristiansson, Thorell, a.a, s. 13.

föreskriver även att om begärd upplysning endast kan lämnas med stöd av uppgift som inte är tillgänglig vid stämman ska upplysningen inom två veckor finnas tillgänglig hos bolaget och skickas ut till aktieägare som begärt upplysningen.³¹ Det får anses ingå i bolagsstämmans ordförandes uppdrag att säkerställa att aktieägares frågor rätt säkerställs. Kodens regler är alltså ingen skärpning av lagen utan snarare ett tydliggörande av vad som redan gäller.

1.4.5 Protokoll från senaste ordinarie bolagsstämma och därefter hållen extra stämma skall återfinnas på bolagets hemsida. Röstlängden från stämman behöver inte redovisas. Om så är motiverat av ägarkretsens sammansättning, skall protokollet även översättas till annat språk än svenska.

Det är, som tidigare nämnts, enligt 9:38 ABL ordförandes ansvar att protokoll ska föras vid stämman. Protokollet ska innehålla uppgift om vilka beslut som fattats. Om omröstning har skett, ska protokollet innehålla uppgift om vilka yrkanden som framlagts samt utfallet av omröstningen. Även röstlängden ska redovisas. Protokollet ska innehålla uppgift om ort och datum för stämman och ska undertecknas av protokollförare samt justeringsmän. Protokollet ska finnas tillgängligt hos bolaget senast två veckor efter stämman och ska skickas till aktieägare som begär detta.³²

Koden går längre än ABL i den bemärkelse att protokollet även ska finnas tillgängligt via bolagets hemsida. Dock behöver inte röstlängden redovisas enligt Koden. Regeln att protokollet ska finnas tillgängligt senast två veckor efter stämman får antas gälla även på hemsidan, även om detta inte anges. Koden uppmärksammar även i denna punkt den starka internationaliseringen av ägandet och föreskriver därför att protokollet ska översättas om det är motiverat av ägarkretsens sammansättning.

³¹ Svensson, a.a., s. 139f

³² Svensson, a.a., s. 149f

4.2 Tillsättning av styrelse och revisor

4.2.1 Valberedning

2.1.1 Bolaget skall ha en valberedning som representerar bolagets aktieägare. Bolagsstämman skall utse ledamöter eller ange hur ledamöter i valberedningen skall utses. Beslutet skall innefatta förfarande för att vid behov ersätta ledamot som lämnar valberedningen innan dess arbete är slutfört. Om valberedningens ledamöter inte utses på stämman skall stämmans beslut ange efter vilka kriterier valberedningens ordförande och ledamöter skall utses.

En av de stora nyheterna i koden jämfört med ABL är valberedningen. Valberedningen kan antingen utses genom val på stämman eller på annat sätt som bestäms av stämman. Exempel på annat sätt valberedningen kan utses är att den ska bestå av representanter för de större ägare som bolaget har vid tidpunkten för valberedningens sammankallande.³³

2.1.2 Valberedningen skall ha minst tre ledamöter. Majoriteten av valberedningens ledamöter skall inte vara styrelseledamöter. Verkställande direktören eller annan person från bolagsledningen skall inte vara ledamot av valberedningen. Styrelsens ordförande eller annan styrelseledamot skall inte vara valberedningens ordförande.

Huvudregeln för valberedningen är att den ska ha tre ledamöter av vilka majoriteten inte ska vara styrelseledamöter. Bestämmelsen möjliggör för större ägares representanter i styrelsen att ingå i valberedningen.³⁴

2.1.3 Bolaget skall senast sex månader före ordinarie bolagsstämma offentliggöra namnen på ledamöterna i valberedningen. Om ledamot representerar viss ägare skall ägarens namn anges. Om ledamot av

³³ Skog, Kristiansson, Thorell, a.a., s. 13.

³⁴ SOU 2004:130, s. 19.

valberedningen ersätts skall detta offentliggöras samt motsvarande information om den nya ledamoten lämnas. Informationen skall återfinnas på bolagets hemsida, där även skall anges hur aktieägare kan lämna förslag till valberedningen.

För att öka transparensen kring nomineringsförfarandet ska bolaget offentliggöra valberedningens ledamöter senast sex månader före ordinarie bolagsstämma. Detta är en avvikelse från nuvarande praxis som inneburit att ledamöternas namn offentliggjorts i delårsrapporten för tredje kvartalet.³⁵

Vissa remissinstanser har ansett att det skulle räcka att offentliggörandet sker i god tid innan stämman. Som argument mot att senarelägga offentliggörandet framhåller Kodgruppen att valberedningen ska offentliggöra sitt förslag senast omkring en månad innan stämman. Det är då viktigt att valberedningen får tillräckligt med tid för att genomföra sitt arbete med hög kvalitet.³⁶

Offentliggörandet om att ledamot representerar viss större ägare stämmer väl med Kodens grundläggande principer om öppenhet och transparens och har betydelse vid aktieägarnas bedömning av valberedningens förslag. Att information om valberedningen ska finnas på bolagets hemsida ska också underlätta för ägarna att tillägna sig information om valberedningen och dess arbete.

4.2.2 Tillsättning av styrelse

2.2.1 Valberedningen skall lämna förslag till ordförande och övriga ledamöter i styrelsen samt styrelsearvode uppdelat mellan ordförande, övriga ledamöter och eventuell ersättning för utskottsarbete.

I normalfallet utses styrelseledamöter av bolagsstämman. 8:6 ABL ger möjlighet att utse en eller flera styrelseledamöter på annat sätt. Styrelsen eller dess

³⁵ Skog, Kristiansson, Thorell, a.a., s. 14.

³⁶ SOU 2004:130, s. 18ff.

ledamöter får inte ges rätten att utse nya styrelseledamöter. I styrelser med mer än en ledamot ska en av dessa vara ordförande. Det förutsätts i 8:14 ABL att styrelseordförande utses genom omröstning inom styrelsen.³⁷ Koden stadgar däremot att valberedningen ska lämna förslag till ordförande och bolagsstämman fattar beslutet. Därmed befästs den praxis som redan idag gäller.³⁸

Aktiebolagslagen innehåller inte någon uttrycklig regel för hur styrelsens arvode ska bestämmas. Det följer dock av den allmänna kompetensfördelningen mellan bolagsorganen och ABL:s jävsregler att bolagsstämman ska besluta om styrelsearvoden.³⁹

2.2.2 Som underlag för sina förslag skall valberedningen

- **bedöma i vilken grad den nuvarande styrelsen uppfyller de krav som kommer att ställas på styrelsen till följd av bolagets läge och framtida inriktning, bl.a. genom att ta del av resultatet av den utvärdering av styrelsen som har skett,**
- **fastställa kravprofiler för den eller de nya ledamöter som enligt denna bedömning behöver rekryteras, samt**
- **genomföra en systematisk procedur för att söka kandidater till de styrelseposter som skall fyllas, varvid förslag som inkommit från aktieägare skall beaktas.**

Punkt 2.2.2 innehåller närmare anvisningar för hur valberedningen ska bedriva sitt arbete. Formuleringen från det ursprungliga förslaget om att valberedningen ska utvärdera styrelsen har efter kritik från remissinstanserna tagits bort.⁴⁰ Istället ska valberedningen som underlag till sin bedömning av styrelsens effektivitet använda sig av styrelsens utvärdering. Den sista punkten poängterar att ägarna ska ha en aktiv roll i sökandet av nya styrelseledamöter då den fastställer att förslag från ägarna ska beaktas.

³⁷ Svensson, a.a., s. 99.

³⁸ Skog, Kristiansson, Thorell, a.a., s. 14.

³⁹ Skog, Kristiansson, Thorell, a.a., s. 14.

⁴⁰ Kristiansson, 2004, s. 26.

2.2.3 Valberedningens förslag skall presenteras i kallelsen till bolagsstämman och på bolagets hemsida. I anslutning till att kallelsen utfärdas skall på bolagets hemsida för styrelseledamot som föreslås för nyval eller omval anges:

- **ålder samt huvudsaklig utbildning och arbetslivserfarenhet,**
- **uppdrag i bolaget och andra väsentliga uppdrag,**
- **eget eller närstående fysisk eller juridisk persons innehav av aktier och andra finansiella instrument i bolaget,**
- **om ledamoten enligt valberedningen är att anse som oberoende i förhållande till bolaget och bolagsledningen respektive större aktieägare i bolaget,**
- **vid omval, vilket år ledamoten invaldes i styrelsen, samt**
- **övriga uppgifter som kan vara av betydelse för aktieägarna vid bedömningen av den föreslagna ledamotens kompetens och oberoende.**

En redogörelse för hur valberedningen har bedrivit sitt arbete skall lämnas på hemsidan.

Som ett led i den strävan efter transparens som Kodgruppen eftersträvat ska information om styrelseledamot som är aktuell för nyval eller omval anges. Bolagsstämmans ordförande ska enligt 8:7 ABL lämna uppgift angående vilka andra uppdrag den som valet gäller har i andra bolag. Uppgiften ska ge ägarna möjlighet att bedöma om den föreslagna personen har tillräckligt mycket tid att lägga på uppdraget som styrelseledamot och om eventuella andra uppdrag kan leda till att han/hon har mot bolaget stridande intresse.⁴¹

Koden innehåller förutom ovanstående en del andra krav på information, främst angående oberoende från bolaget och större ägare. Informationen angående föreslagna styrelseledamöter ska ge aktieägarna ett bra beslutsunderlag vid val av styrelse. Bestämmelsen om att valberedningen ska redogöra för hur den bedrivit sitt arbete stämmer överens med den linje av transparens som Kodgruppen eftersträvat.

⁴¹ Svensson, a.a., s. 99.

2.2.4 Valberedningen skall på bolagsstämman presentera och motivera sina förslag, varvid särskild motivering skall ges om ingen förnyelse av styrelsen föreslås. Valberedningen skall också lämna en redogörelse för hur dess arbete har bedrivits.

Det förefaller naturligt att valberedningen finns tillhands för att presentera sitt förslag till styrelse på bolagsstämman. I det ursprungliga förslaget till Kod fanns en regel om att valberedningen speciellt skulle motivera förslag av en person som suttit i styrelsen mer än åtta år eller som är över 70 år. Syftet med regeln var att underlätta för valberedningen att förnya styrelsen. Efter stark kritik från remissinstanser har regeln ersatts med ett allmänt krav på motivering i de fall ingen förnyelse av styrelsen sker.⁴²

2.2.5 Person föreslagen för inval i styrelsen skall såvitt möjligt närvara på stämman för att kunna presentera sig och svara på frågor från aktieägarna.

Aktiebolagslagen innehåller inget krav på att person som föreslagits till styrelsepost ska finnas med på stämman. Kodens krav på detta kan motiveras med att aktieägarna ska få tillfälle att bilda sig en egen uppfattning av den förslagne och kunna ställa frågor baserat på den information som ska anges på hemsidan enligt punkt 2.2.3.

2.2.6 Bolagsstämman skall besluta om styrelsearvode och samtliga övriga ersättningar för styrelsearbetet med uppdelning mellan ordförande och övriga ledamöter i styrelsen samt eventuell ersättning för utskottsarbete.

Av den allmänna kompetensfördelningen mellan bolagsorganen samt av jävsreglerna framgår att bolagsstämman ska besluta om styrelsearvoden och övriga ersättningar. Ingenting hindrar dock att styrelsen tilldelas en viss summa pengar som de fritt kan fördela mellan varandra.⁴³ Koden innebär därmed en

⁴² SOU 2004:130, s. 22f.

⁴³ Skog, Kristiansson, Thorell, a.a., s. 14.

skärpning av lagens regler då även fördelningen mellan ordförande och övriga ledamöter ska ske av bolagsstämman. Inget hindrar dock att fördelning mellan övriga ledamöter sker internt i styrelsen.

2.2.7 Styrelseledamöter skall inte erhålla tilldelning i aktie- och aktiekursrelaterade incitamentsprogram riktade till bolagsledningen eller andra anställda. Om ett sådant program riktas enbart till styrelsen skall bolagsstämman besluta om programmet.

Beslutet skall omfatta det högsta antal instrument som skall kunna utfärdas, de huvudsakliga villkoren för tilldelning, de huvudsakliga villkoren för och principerna för värdering av instrumenten samt inom vilken tid instrumenten senast skall ha utfärdats eller överlåtit till styrelseledamöterna. Även om verkställande direktören är ledamot av styrelsen kan denne erhålla tilldelning i incitamentsprogram riktade till ledning och anställda.

I den mån styrelseledamöterna ska få delta i incitamentsprogram så ska detta vara separat från de incitamentsprogram som riktas till bolagsledningen. Styrelsen är till skillnad från bolagsledningen inte heltidsanställda av bolaget och därför bör de inte omfattas av samma program. I den mån ett incitamentsprogram till styrelsen ska finnas är det naturligt att bolagsstämman fattar beslut. Andra stycket i ovanstående punkt förtydligar att VD eller annan person från bolagsledningen som ingår i styrelsen inte är förhindrad att delta i incitamentsprogram riktade till bolagsledningen.

4.2.3 Tillsättning av revisor

2.3.1 Förslag till tillsättning av revisor skall lämnas av bolagets valberedning eller av en för revisorstillsättningen särskilt utsedd valberedning. För en särskilt utsedd valberedning gäller reglerna i avsnitten 2.1 och detta avsnitt.

Eftersom vi i Sverige har en lagstiftad förvaltningsrevision, där revisorn granskar styrelse och VD:s förvaltning av bolaget är det olämpligt att styrelsen ges något inflytande över val av revisor. Därför ska valberedningen, eller en särskilt utsedd valberedning, lämna förslag till stämman. Denna regel syftar till att säkerställa revisorns oberoende av de bolagsorgan som ska granskas.

Av 10:20 ABL följer att revisorns mandattid är fyra år.⁴⁴ Därmed kommer den särskilda valberedningen bara vara aktuell vart fjärde år.

2.3.2 Valberedningen skall lämna förslag till val och arvodering av revisor. Förslaget skall presenteras i kallelsen till bolagsstämman och på bolagets hemsida.

Bolagsstämman ska välja revisor enligt 10:8 ABL. Om bolaget ska ha mer än en revisor, får det i bolagsordningen föreskrivas att en eller flera, dock inte alla, revisorer får utses på annat sätt. Då revisorn ska kontrollera styrelse och bolagsledning ska dessa ej ges rätt att utse revisor.⁴⁵

2.3.3 I anslutning till att kallelsen till bolagsstämman utfärdas skall information om förhållanden som kan vara av betydelse för aktieägarna vid bedömningen av den föreslagna revisorns kompetens och oberoende lämnas på bolagets hemsida. Informationen skall innefatta omfattningen av den föreslagna revisorns tjänster till bolaget utöver revision under de senaste tre åren samt, vid omval, vilket år revisorn valdes och hur länge revisorn innehåft uppdraget. En redogörelse för hur valberedningen har bedrivit sitt arbete skall lämnas på hemsidan.

I lagstiftningen finns vissa grundläggande krav på revisorer bland annat jävsreglerna i 10:16 ABL. Det är av yttersta vikt att revisorn är oberoende av de som ska granskas. Detta innebär att till revisor får inte utses person som äger aktie i bolaget eller i annat bolag inom koncernen, är anställd, styrelseledamot

⁴⁴ Svensson, a.a., s. 160.

⁴⁵ Svensson, a.a., s. 155.

eller VD i bolaget, är närstående till sådan person eller står i låneskuld till bolaget.⁴⁶

2.3.4 Valberedningen skall på bolagsstämman presentera och motivera sina förslag samt lämna en redogörelse för hur valberedningens arbete har bedrivits.

Valberedningen ska som ett led i strävan efter transparens redogöra för hur de gått tillväga i sitt arbete. Informationen som ska lämnas bör omfatta den information som anges i punkterna 2.3.2 och 2.3.3 ovan.

2.3.5 Föreslagen revisor skall närvara på stämman för att kunna presentera sig och svara på frågor från aktieägarna.

Aktiebolagen innehåller inga krav på att föreslagen revisor ska närvara på stämman. Av detta följer att Koden här innebär en skärpning av kraven. Detta kan motiveras med att ägarna bör ges ett tillfälle att få ytterliggare information om föreslagen revisor utöver det som angetts i punkt 2.3.3.

⁴⁶ Svensson, a.a., s. 157f.

5. Styrelse

5.1 Styrelsens uppgifter

3.1.1 För att uppfylla sin uppgift för bolagets ägare skall styrelsen ägna särskild omsorg åt att

- fastställa de övergripande målen för bolagets verksamhet och besluta om bolagets strategi för att nå målen,**
- fortlöpande utvärdera bolagets operativa ledning och vid behov tillsätta eller entlediga verkställande direktör,**
- se till att det finns effektiva system för uppföljning och kontroll av bolagets verksamhet och ekonomiska ställning mot de fastställda målen,**
- se till att bolagets externa informationsgivning präglas av öppenhet och saktlighet samt hög relevans för de målgrupper den riktar sig till,**
- se till att det finns en tillfredsställande kontroll av bolagets efterlevnad av lagar och andra regler som gäller för bolagets verksamhet, samt**
- se till att erforderliga etiska riktlinjer fastställs för bolagets uppträdande.**

De tre första punkterna får anses följa av lagstiftningen. De handlar om fastställande av mål och strategier, att löpande övervaka bolagsledningen och vid behov göra förändringar samt att se till att det finns effektiva system för uppföljning av bolagets verksamhet och ekonomiska ställning. Kontroll av efterlevnad av lagar tillhör även styrelsens uppgifter⁴⁷

Kraven på bolagets externa informationsgivning och att etiska riktlinjer fastställs följer av Kodgruppens strävan efter transparens men för marknadsnoterade bolag torde detta inte innebära några nyheter.

3.1.2 Styrelsen skall se till att dess arbete årligen utvärderas genom en systematisk och strukturerad process.

⁴⁷ Svensson, a.a., s. 93f.

Styrelsen ansvarar för att det sker en fortlöpande kontroll av att den arbetsdelning som angivits i arbetsordningen kan upprätthållas.⁴⁸ Vidare är styrelsens ordförande enligt 8:14 ABL ansvarig för att styrelsen uppfyller sina uppgifter.⁴⁹ Utöver detta innehåller inte ABL några regler för hur utvärderingen av styrelsens arbete ska ske. Exakt hur denna utvärdering ska ske anges inte utan Kodgruppen nöjer sig med att stadga att processen ska vara systematisk och strukturerad.

Många börsbolag har under de senaste åren själva infört en årlig intern utvärdering av styrelsen. Styrelseledamöterna får t.ex. genom en individuell enkät som kan gälla frågor som styrelsens sammansättning, frekvens på möten, diskussionsklimat och kvalitet på beslutsunderlag.⁵⁰

Denna utvärdering ingår i valberedningens underlag när de nominerar styrelseledamöter till bolagsstämman.

5.2 Styrelsens storlek och sammansättning

3.2.1 Styrelsen skall ha en med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingsskede och förhållanden i övrigt ändamålsenlig sammansättning, präglad av mångsidighet och bredd avseende ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund i övrigt. En jämn könsfördelning i styrelsen skall eftersträvas.

Aktiebolagslagen innehåller inte några bestämmelser som reglerar styrelsens sammansättning. Regeln får ses som en instruktion till valberedningen vid nominering av styrelseledamöter.

Den sneda könsfördelningen i styrelser har kritiserats hårt och förslag på lagstiftning om kvotering har diskuterats.

⁴⁸ Svensson, a.a., s. 98..

⁴⁹ Svensson, a.a., s. 102.

⁵⁰ Hammarskiöld, Hein, a.a., s. 514f.

3.2.2 Styrelsen skall inte vara större än att enkla och effektiva arbetsformer kan tillämpas. Suppleanter till stämмоvalda ledamöter skall inte utses.

Av ABL framgår att publika aktiebolag ska ha minst tre styrelseledamöter. Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.⁵¹ Antalet styrelseledamöter regleras vidare i 2:4 1st. 6p. ABL där det stadgas att bolagsordningen ska innehålla föreskrift om högsta och lägsta antalet styrelseledamöter samt om suppleanter ska finnas.

Styrelsesuppleanter ska endast utses om bolagsordningen ger stöd för det. En suppleant träder in i ordinarie ledamots ställe vid tillfällig förfall och vid förtida avgång.⁵² Koden innebär ett förbud mot stämмоvalda suppleanter vilket innebär en förändring jämfört med ABL som ju tillåter att suppleanter finns. Suppleanter för arbetstagarrepresentanter kan fortfarande utses.

3.2.3 Högst en person från bolagsledningen får vara ledamot av styrelsen.

ABL uppställer inget hinder för att personer ur bolagsledningen även sitter i styrelsen. I ett publikt aktiebolag får enligt 8:14 ABL inte verkställande direktör vara styrelsens ordförande. Syftet med förbudet är främst att garantera upprätthållandet av en tudelad ledningsorganisation i sådana bolag.⁵³

3.2.4 Majoriteten av de bolagsstämмоvalda styrelseledamöterna skall vara oberoende i förhållande till bolaget och bolagsledningen. En styrelseledamot skall inte anses oberoende om ledamoten

- är verkställande direktör eller under de fem senaste åren har varit verkställande direktör i bolaget eller ett närstående företag,**
- är anställd eller under de tre senaste åren har varit anställd i bolaget eller ett närstående företag,**

⁵¹ Svensson, a.a., s. 92.

⁵² Svensson, a.a., s. 92.

⁵³ Svensson, a.a., s. 103.

- **erhåller icke obetydlig ersättning för råd eller tjänster utöver styrelseuppdraget från bolaget eller ett närstående företag eller från någon person i bolagsledningen,**
- **har eller under det senaste året haft omfattande affärsförbindelser eller andra omfattande ekonomiska mellanhavanden med bolaget eller ett närstående företag i egenskap av kund, leverantör eller samarbetspartner, antingen själv eller genom att tillhöra företagsledningen eller styrelsen eller genom att vara större delägare i annat företag som har en sådan affärsrelation med bolaget,**
- **är eller under de tre senaste åren har varit delägare eller anställd hos bolagets eller ett närstående företags nuvarande eller dåvarande revisor,**
- **tillhör företagsledningen i annat företag om en styrelseledamot i detta företag tillhör bolagsledningen i bolaget,**
- **har varit styrelseledamot i bolaget i mer än tolv år, eller**
- **står i ett nära släkt- eller familjeförhållande till person i bolagsledningen eller någon annan person som nämns i ovanstående punkter, om denna persons direkta eller indirekta mellanhavanden med bolaget har sådan omfattning och betydelse att de motiverar att styrelseledamoten inte skall anses oberoende.**

Med närstående företag avses företag där bolaget direkt eller indirekt innehar minst tio procent av aktierna eller andelarna eller rösterna eller en ekonomisk andel som ger rätt till minst tio procent av avkastningen. Om bolaget äger mer än 50 procent av kapital eller röster i ett annat företag anses bolaget indirekt inneha det senare företagets ägande i andra företag.

Den fjärde punkten skall inte anses tillämplig på gängse affärsförbindelse som bankkund.

En styrelseledamot ska enligt 8:20 ABL inte handlägga en fråga rörande avtal mellan honom/henne och bolaget. Inte heller får ledamoten handlägga avtal gentemot tredje man om han/hon i frågan har väsentligt intresse som strider mot bolagets intresse. Det kan handla om avtal mellan bolaget och ledamotens familjemedlemmar eller bolag där han/hon har ett större aktieinnehav. En jävig

styrelseledamot får inte delta vare sig i styrelsens överläggning som beslut.⁵⁴ Men medan ABL:s jävsregler gäller momentant i enskilda fall så är Kodens regler en konstant ogiltighetsregel.

Kodens definition av oberoende skiljer sig från engelska Combined code. Där definieras oberoende som oberoende av såväl bolaget, ledning och större ägare.⁵⁵ Kodgruppen har valt att ha två nivåer av oberoende. Första nivån kräver oberoende av bolaget och bolagsledningen. Andra nivån stämmer överens med Combined Code och kräver oberoende även av större ägare. Då ABL saknar regler om oberoende styrelseledamöter, innebär denna regel en skärpning av lagens regler.

3.2.5 Minst två av de styrelseledamöter som är oberoende i förhållande till bolaget och bolagsledningen skall även vara oberoende i förhållande till bolagets större aktieägare. En styrelseledamot som representerar en större ägare eller är anställd eller styrelseledamot i ett företag som är en större ägare skall anses som beroende.

Med större aktieägare avses ägare som direkt eller indirekt kontrollerar tio procent eller mer av aktierna eller rösterna i bolaget. Om ett företag äger mer än 50 procent av kapital eller röster i ett annat företag anses det förstnämnda företaget indirekt kontrollera det senare företagets ägande i andra företag.

ABL saknar regler om styrelseledamöters oberoende från större ägare. Anledningen till att Kodgruppen valt att definiera oberoende mot större ägare är den ägarstruktur som är vanlig i svenska aktiebolag med en eller två större ägare och en vidare krets mindre ägare. Detta i kombination med att det ses positivt att huvudägarna utövar en aktiv ägarroll gör att de kan ha representanter i styrelsen.⁵⁶ Denna punkt är en skärpning av ABL då lagen saknar regler om oberoende styrelseledamöter.

⁵⁴ Svensson, a.a., s. 105ff.

⁵⁵ SOU 2004:46, s53.

⁵⁶ SOU 2004:130 s. 23f.

3.2.6 Styrelseledamot skall utses för ett år i taget.

En styrelseledamot väljs enligt 8:10 ABL för den tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden ska bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av ordinarie bolagsstämma som hålls senast fyra år efter det att styrelseledamoten utsågs.⁵⁷ Koden innebär därmed en skärpning mot lagen då krav på årliga val.

5.2.1 Styrelseledamot

3.3.1 Styrelseledamot skall inte inneha så många andra uppdrag att ledamoten inte kan ägna styrelseuppdraget i bolaget erforderlig tid och omsorg.

Styrelseledamöterna har en sysslomannaliknande ställning i förhållande till bolaget och är skyldiga att lägga ner den tid som krävs för att på bästa sätt förvalta bolaget i enlighet med ägarnas intresse. Ett aktivt styrelseledamotskap kräver en så stor arbetsinsats att det inte kan kombineras med många andra uppdrag. Var gränsen för hur många uppdrag en styrelseledamot kan ha får avgöras i varje enskilt fall och därför ansågs en lagstiftning vara olämplig.⁵⁸ Kodens regel gör att denna bedömning kommer att göras för varje styrelseledamot varje år och innebär därmed en skärpning av reglerna.

3.3.2 Styrelseledamot skall självständigt bedöma de ärenden styrelsen har att behandla och föra fram de uppfattningar och göra de ställningstaganden detta föranleder. Styrelseledamot skall begära den kompletterande information som ledamoten anser nödvändig för att styrelsen skall kunna fatta väl underbyggda beslut.

⁵⁷ Svensson, a.a., s. 101.

⁵⁸ Prop. 1997/98:99 s. 89f.

Styrelsen i ett aktiebolag är ett kollektivt organ som agerar kollektivt vid styrelsemöten. Lagen förutsätter dock att varje enskild ledamot självständigt bedömer de ärenden som styrelsen ska besluta i och därmed får Kodens stadgande ses som ett förtydligande av vad som redan gäller.

Det följer av 8:18 ABL att beslut ej får fattas i ärende där styrelseledamöter inte fått delta i ärendets behandling eller fått tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Bestämmelsen är straffsanktionerad enligt 19.1 ABL med hänsyn till bland annat arbetstagarledamöterna. Koden innebär en skärpning av lagens regler på det sättet att styrelseledamöterna åläggs att aktivt inhämta den information som krävs.

3.3.3 Styrelseledamot är skyldig att tillägna sig den kunskap om bolagets verksamhet, organisation, marknad m.m. som erfordras för uppdraget.

Lagen innehåller inga uttryckliga bestämmelser om en styrelseledamots kvalifikationer. Det får däremot anses som en självklarhet som följer av den sysslomannaliknande ställning styrelseledamot har att han/hon tillägnar sig den kunskap om bolaget som krävs för att uppfylla uppdraget. Regeln får därmed anses endast vara ett förtydligande av vad som redan gäller.

3.3.4 Ny styrelseledamot skall genomgå erforderlig introduktionsutbildning samt den utbildning i övrigt som styrelseordföranden och ledamoten gemensamt finner lämplig.

ABL saknar regler om introduktionsutbildning för nya ledamöter och koden innebär därmed en skärpning på denna punkt. Beslut om vad som ska ingå i denna utbildning lämnas till styrelsens ordförande och den nye ledamoten.

5.2.2 Styrelseordförande

3.4.1 Styrelsens ordförande skall väljas av bolagsstämman. Om ordföranden lämnar sitt uppdrag under mandattiden skall styrelsen inom sig välja ordförande för tiden intill slutet av nästa bolagsstämma.

Huvudregeln i ABL är att styrelsen väljer ordförande men möjlighet ges i lagen att överlämna valet av ordförande till bolagsstämman.⁵⁹ Koden föreskriver att val av ordförande ska ske på stämman och ger alltså ingen möjlighet att lägga denna uppgift på styrelsen. Skälet som Kodgruppen anför är att styrelseordförande har fått en allt viktigare roll och därför bör aktieägarna ges tillfälle att ställa frågor och ge sin syn på saken.⁶⁰ Regeln är att se som ytterligare ett led i Kodgruppens strävan efter en ökad transparens i bolagsstyrningen och ökande av ägarinflytandet. I det fall att ordförande avgår från sitt uppdrag under pågående mandatperiod ska styrelsen, precis som enligt ABL, välja en ny ordförande inom sig.

3.4.2 Om avgående verkställande direktör av valberedningen föreslås som styrelsens ordförande i nära anslutning till sin avgång från uppdraget som verkställande direktör skall förslaget särskilt motiveras.

ABL tillåter att VD sitter med i styrelsen. Enligt 8:14 ABL får han däremot inte vara ordförande. Som skäl till detta förbud anges att upprätthållandet av en tudelad ledningsorganisation ska upprätthållas.⁶¹ Det ingår även i styrelsen uppgift att kontrollera, och vid behov byta ut VD. Det är därför olämpligt att VD sitter som ordförande i styrelsen. Vad gäller förslag av avgående VD till posten som ordförande så ställer varken lag eller Kod upp några hinder. Koden stadgar

⁵⁹ Svensson, a.a., s. 102

⁶⁰ SOU 2004:130, s. 25f.

⁶¹ Svensson, a.a., s. 102f.

att ett sådant förslag måste motiveras särskilt.

3.4.3 Om styrelseordföranden är anställd i eller har uppdrag för bolaget utöver ordförandeuppdraget får detta inte innebära att uppgifter hänförliga till den löpande förvaltningen övertas från verkställande direktören. Arbetsfördelningen mellan styrelseordföranden och verkställande direktören skall i sådana fall tydligt klargöras i styrelsens arbetsordning och i styrelsens instruktion för verkställande direktören.

ABL ger inte styrelseordförande någon generell rätt att på egen hand fatta beslut eller ingå avtal å bolagets vägnar. Beslut tas av styrelsen gemensamt på styrelsemöten. Behörighet att ingå rättshandlingar förutsätter att han/hon utsetts till firmatecknare eller har fått fullmakt att företräda bolaget.⁶² Det är möjligt att ge ordföranden uppgifter som tillhör den löpande förvaltningen. Detta gör att Kodens regel innebär en skärpning jämfört med lagen.

3.4.4 Styrelsens ordförande skall se till att styrelsens arbete bedrivs effektivt och att styrelsen fullgör sina åligganden. Ordföranden skall särskilt

- organisera och leda styrelsens arbete, uppmuntra en öppen och konstruktiv diskussion i styrelsen i vilken samtliga ledamöter deltar och skapa bästa möjliga förutsättningar för styrelsens arbete,
- se till att styrelsen fortlöpande uppdaterar och fördjupar sina kunskaper om bolaget och dess verksamhet samt i övrigt får den utbildning som krävs för att styrelsearbetet skall kunna bedrivas effektivt,
- ta emot synpunkter från ägarna och förmedla dessa inom styrelsen,
- hålla fortlöpande kontakt med och fungera som diskussionspartner med och stöd för bolagets verkställande direktör,
- se till att styrelsen erhåller tillfredsställande information och beslutsunderlag för sitt arbete,
- efter samråd med verkställande direktören fastställa förslag till dagordning för styrelsens sammanträden,

⁶² Svensson, a.a., s. 102f.

- **kontrollera att styrelsens beslut verkställs effektivt, samt**
- **se till att styrelsens arbete årligen utvärderas och att valberedningen informeras om resultatet av utvärderingen.**

Ordförandes arbetsuppgifter är enligt ABL bland annat att leda styrelsens arbete och bevaka att styrelsen fullgör sina uppgifter. Till dessa uppgifter ingår att se till att ordinarie styrelsesammanträden hålls, att ärenden som bör behandlas av styrelsen kommer upp på styrelsens bord och är beredda på ett tillfredsställande sätt. Ordförandes arbetsuppgifter är inte begränsade till sammanträden utan han/hon har även ansvar för bolagets organisation och verksamhet. Ordförande bör även fungera som en länk mellan styrelse och företagsledningen, se till att styrelsen löpande hålls informerad om bolagets utveckling samt är ansvarig för att styrelsens beslut verkställs på ett lämpligt sätt.⁶³

Kodens punkt 3.4.4 är delvis ett förtydligande av vad som redan gäller men kommunikation med aktieägare och ansvaret för den årliga utvärderingen är nyheter.

5.2.3 Arbetsformer

3.5.1 Styrelsens lagstadgade instruktioner i form av arbetsordning, instruktion för verkställande direktören samt rapporteringsinstruktion skall vara anpassade till bolagets förhållanden och vara så tydliga, utförliga och konkreta att de kan tjäna som styrdokument för styrelsens arbete. Styrelsen skall minst en gång per år pröva samtliga instruktioners relevans och aktualitet.

Styrelsen ska enligt 8:5 ABL årligen fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete. Denna ska reglera arbetsfördelning mellan styrelseledamöterna, mötesfrekvens och suppleanternas deltagande och kallelse.⁶⁴ Detta skulle i princip kunna innebära att en arbetsordning i ett bolag utan arbetsdelning och

⁶³ Svensson, a.a., s. 102f

⁶⁴ Svensson, a.a., s. 96.

suppleanter endast skulle behöva innehålla en bestämmelse om antal styrelsemöten.

Enligt 8:3 3 st. ABL ska styrelsen genom skriftliga instruktioner ange arbetsfördelningen mellan styrelse och VD, samt om instruktioner för den ekonomiska rapporteringen enligt 8:4 2 st. ABL.

Regleringen i lag angående arbetsordning och instruktioner till VD är knapphändig och Kodens anvisning om anpassning till bolagets förhållanden och den årliga prövningen är en välbehövlig skärpning.

3.5.2 Styrelsen kan inom sig inrätta utskott för att bereda ärenden inom mer avgränsade områden och, om styrelsen så finner lämpligt, till sådana utskott delegera viss beslutanderätt. Inrättande av utskott får inte leda till att styrelsen förlorar överblicken och kontrollen över verksamheten eller att informationen till styrelsen försämras. Av styrelsens arbetsordning skall framgå vilka arbetsuppgifter och vilken beslutanderätt styrelsen har delegerat till utskotten samt hur utskotten skall rapportera till styrelsen. Utskott skall protokollföra sina möten och protokollen skall delges styrelsen.

Det finns inget i ABL som hindrar att styrelsen bildar olika utskott till vilka uppdraget att bereda vissa ärenden delegeras. Det kan röra sig om permanenta utskott, som de revisionsutskott och ersättningsutskott som Koden kräver, eller tillfälliga utskott. Att arbetsordningen ska innefatta information om vilka arbetsuppgifter och vilken beslutanderätt som delegerats samt hur rapportering till styrelsen ska ske är ett kompletterande klargörande av ABL.

3.5.3 Styrelsen skall fortlöpande utvärdera verkställande direktörens arbete. Minst en gång per år skall styrelsen särskilt behandla denna fråga, varvid ingen person från bolagsledningen skall närvara.

ABL innehåller ingen särskild bestämmelse om att styrelsen ska utvärdera VD:s arbete. Det tillhör dock styrelsens skyldighet att utse en lämplig person att sköta den löpande förvaltningen och som en följd av detta bör de även utöva tillsyn av VD.⁶⁵ Att VD eller annan person från bolagsledningen inte ska medverka vid behandling av detta ärende är självklart eftersom intressekonflikter då uppstår.

3.5.4 Beslut skall inte fattas av styrelsen i ett viktigt ärende som inte varit upptaget på dagordningen, såvida inte styrelsen enhälligt beslutar att så skall ske.

Beslut får enligt 8:18 ABL inte fattas i ärende om inte såvitt möjligt samtliga ledamöter fått tillfälle att delta i beredningen av ärendet och fått ett tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet.⁶⁶ Kodens regel är således närmast en beskrivning av lagtexten med det tillägget att styrelsen får fatta beslut ifall styrelsen enhälligt beslutar om det.

3.5.5 Styrelsen skall biträdas av en styrelsesekreterare som inte är ledamot av styrelsen.

Det finns inget krav i ABL om att styrelsesekreteraren inte ska vara styrelseledamot. Det finns heller inget som hindrar att en extern person tas in som sekreterare.

3.5.6 Styrelsens protokoll skall tydligt återge vilka ärenden som behandlats, vilket underlag som funnits för respektive ärende samt innebörden av de beslut som fattats. Protokollet skall sändas till styrelsens ledamöter så snart som möjligt efter styrelsesammanträdet.

Protokoll ska enligt 8:21 ABL föras vid styrelsens sammanträden. Protokollet ska innehålla information om vilka beslut som fattats. Eventuella avvikande meningar från styrelseledamöter ska antecknas i protokollet. Protokollet ska undertecknas av sekreteraren och skall justeras av ordförande och ytterligare en

⁶⁵ Kedner, Roos, a.a., s. 243.

⁶⁶ Svensson, a.a., s. 104.

ledamot som styrelsen utser. Protokoll ska föras i nummerföljd och ska förvaras på ett betryggande sätt.⁶⁷

Kodens regler om protokoll utgör alltså ett förtydligande av vad som redan gäller enligt lag. I fråga om distribution av protokollet är Koden en komplettering av ABL.

5.2.4 Finansiell rapportering

3.6.1 Av årsredovisning och delårsrapport skall tydligt framgå vilka delar som är formella finansiella rapporter, på vilka regelverk dessa grundas och vilka delar av årsredovisningen eller delårsrapporten som är reviderade eller översiktligt granskade av bolagets revisor.

Punkt 3.6.1 föreskriver att det av årsredovisning och delårsrapport ska framgå vilka delar som är formella finansiella rapporter, dvs. balansräkning, resultaträkning, noter, förvaltningsberättelse och finansieringsanalys och vad som är övrigt material. Det ska även framgå vilket regelverk rapporterna är baserade på och om de reviderats eller översiktligt granskats av revisor. Regeln motsvaras inte av någon regel i ABL och syftar till att göra det lättare för aktieägare att se vilka delar som underkastas ett hårdare regelverk och granskning av revisor vilket gör det lättare för ägaren att ta ställning till den information som presenteras i årsredovisningen respektive delårsrapporten.

3.6.2 Styrelsen och verkställande direktören skall omedelbart före underskrifterna i årsredovisningen lämna en försäkran av innebörd att, såvitt de känner till, årsredovisningen är upprättad i överensstämmelse med god redovisningssed för aktiemarknadsbolag, lämnade uppgifter stämmer med de faktiska förhållandena och ingenting av väsentlig betydelse är utelämnat som skulle kunna påverka den bild av bolaget som skapats av årsredovisningen.

⁶⁷ Svensson, a.a., s. 107.

Det finns ingen regel i ABL om att styrelsen och VD särskilt ska försäkra att årsredovisningen är upprättad enligt god redovisningssed men eftersom ansvar för dessa frågor redan ligger på styrelse och VD enligt 15:1 ABL är denna underskriftsmening onödig.

Underskriftsmeningen har tagits med i Koden efter inspiration från amerikanska Sarbanes-Oxley Act där krav på en dylik underskriftsmening från styrelse och VD finns. En intressant fråga är vad vilken följd ett osant intygande skulle kunna innebära. Man skulle kunna tänka sig att en bolagsledning som gett ett osant intygande skulle ställas till svars enligt existerande straffstadgande som svindleri (15 kap. 4 § BrB.) eller osant intygande (9 kap. 8 § BrB.). Det är dock sällsynt att någon ställs till svars för exempelvis svindleri. Fermenta utgör här undantaget som bekräftar regeln.⁶⁸ I ljuset av detta framstår denna punkt i Koden som fullständigt överflödig.

3.6.3 Bolagets halvårs- eller niomånadersrapport skall översiktligt granskas av bolagets revisor.

Den svenska lagstiftningen innehåller krav på att vissa större bolag ska lämna minst en delårsrapport. Det finns dock inget krav på att sådan rapport ska granskas av revisor. Lagkrav på obligatorisk granskning av delårsrapporter har tidigare föreslagits vilket motiveras av att en sådan granskning skulle höja kvaliteten på rapporterna.⁶⁹ Kodgruppen har nöjt sig med att en delårsrapport ska granskas vilket i sig innebär en skärpning av lagens krav.

5.2.5 Intern kontroll och internrevision

3.7.1 Styrelsen skall se till att bolaget har god intern kontroll och fortlöpande hålla sig informerad om och utvärdera hur bolagets system för intern kontroll fungerar

⁶⁸ Hammarskiöld, Hein, a.a., s. 517f.

⁶⁹ Skog, Kristiansson, Thorell, a.a., s. 23.

Det tillhör enligt 8:3 ABL styrelsens ansvar att se till att bolagets organisation är tillfredsställande organiserad. I detta ingår att se till att organisationen av bokföring, medelsförvaltning och ekonomiska förhållanden i övrigt innefattar en betryggande kontroll.⁷⁰ Kodens regel är alltså ingen nyhet utan snarare ett tydliggörande av vad som redan gäller.

3.7.2 Styrelsen skall årligen avge en rapport över hur den interna kontrollen till den del den avser den finansiella rapporteringen är organiserad och hur väl den har fungerat under det senaste räkenskapsåret. Rapporten skall granskas av bolagets revisor.

Aktiebolagslagen innehåller inget krav på att styrelsen ska avge rapport över hur den interna kontrollen är organiserad och hur väl den fungerat. Hur en sådan rapport ska utformas är oklart. FAR har uttryckt en vilja att i samarbete med näringslivets organisationer ta fram en vägledning för hur styrelsens rapport för intern kontroll ska se ut.⁷¹ Styrelsen har som tidigare nämnts redan ett ansvar för den interna kontrollen. Däremot är kravet på skriftlig rapport och därmed revisorns granskning nytt.

3.7.3 I bolag som inte har en särskild granskningsfunktion (internrevision) skall styrelsen årligen utvärdera behovet av en sådan funktion och i sin rapport över den interna kontrollen motivera sitt ställningstagande.

Den interna kontrollen måste övervakas på ett lämpligt sätt. Kodens utgångspunkt är att bolagen ska ha en självständig granskningsfunktion, en så kallad internrevision. Med internrevision menas en enhet med dokumenterad revisionserfarenhet som rapporterar direkt till verkställande ledning eller styrelse. Att Koden förutsätter internrevision framgår av punkt 3.7.3 läst motsatsvis.⁷² Styrelsen ska ju årligen överväga att införa internrevision. För att understryka vikten av att styrelsen tar denna uppgift på allvar, ska man i

⁷⁰ Kedner, Roos, a.a., s. 243.

⁷¹ SOU 2004:130, s. 28.

⁷² Skog, Kristiansson, Thorell, a.a., s. 21.

rapporten över den interna kontrollen att man övervägt frågan och motivera sitt ställningstagande.

5.2.6 Arbete med redovisnings- och revisionsfrågor

3.8.1 Styrelsen skall dokumentera och lämna upplysningar om det sätt på vilket styrelsen säkerställer kvaliteten i den finansiella rapporteringen samt kommunicerar med bolagets revisor.

Det finns inget krav i ABL på att styrelsen ska lämna sådan upplysningar som nämns i punkten ovan. Att styrelsen har ansvar för att säkerställa kvaliteten på den finansiella rapporteringen framgår dock av 8:3 och 8:4 ABL.

Den främsta kontakten med bolaget som revisorn har är med verkställande ledningen, främst ekonomichef och VD. Det framgår av följande punkt att styrelsen ska inrätta ett revisionsutskott som fortlöpande träffar revisorn och av punkt 3.8.4 att styrelsen i sin helhet, förutom eventuell styrelseledamot från bolagsledningen, ska träffa revisorn en gång per år. Kravet på dokumentation innebär en nyhet jämfört med ABL och syftar till att öka transparensen i bolaget, vilket är ett av Kodens syften.

3.8.2 Styrelsen skall inrätta ett revisionsutskott som skall bestå av minst tre styrelseledamöter. Majoriteten av utskottets ledamöter skall vara oberoende i förhållande till bolaget och bolagsledningen. Minst en ledamot av utskottet skall vara oberoende i förhållande till bolagets större ägare. Styrelseledamot som ingår i bolagsledningen får inte vara ledamot av utskottet.

I bolag med mindre styrelser kan hela styrelsen fullgöra revisionsutskottets uppgifter, förutsatt att styrelseledamot som ingår i bolagsledningen inte deltar i arbetet.

ABL kräver inte att bolagen ska ha revisionsutskott. Däremot är revisionsutskott i praktiken redan idag vanligt förekommande i svenska börsbolag. Motiven till att inrätta ett revisionsutskott är att dessa utskott bidrar till att höja kvaliteten på

den interna kontrollen, den finansiella rapporteringen och en effektiv revision. Att många löpande kontakter med revisorn sker med revisionsutskottet, där person från bolagsledningen inte deltar, istället för med bolagsledningen ökar revisorns oberoende av bolaget.⁷³ Inrättandet av revisionsutskott innebär en skärpning jämfört med lagen vilken syftar till att stärka revisorns oberoende och styrelsens översikt över bolagsledningen.

3.8.3 Revisionsutskottet skall

- **svara för beredningen av styrelsens arbete med att kvalitetssäkra bolagets finansiella rapportering,**
- **fortlöpande träffa bolagets revisor för att informera sig om revisionens inriktning och omfattning samt diskutera samordningen mellan den externa och interna revisionen och synen på bolagets risker,**
- **fastställa riktlinjer för vilka andra tjänster än revision som bolaget får upphandla av bolagets revisor,**
- **utvärdera revisionsinsatsen och informera bolagets valberedning eller i förekommande fall särskilda valberedning om resultatet av utvärderingen, samt**
- **biträda valberedningen vid framtagandet av förslag till revisor och arvodering av revisionsinsatsen.**

Revisionsutskott är som tidigare nämnts ett begrepp som inte finns i ABL. Det som sägs om revisionsutskottets uppgifter är därmed helt nytt i förhållande till ABL. Då revisionsutskott redan idag är vanligt förekommande i börsbolag är en reglering av dess uppgifter välbehövlig.

Fördelar med att ha ett revisionsutskott är att styrelsen får en bättre kontroll och effektivitet i sitt arbete samt att styrelsen får bättre kontakt med revisorn. Även revisorns oberoende mot bolaget stärks.⁷⁴

3.8.4 Styrelsen skall minst en gång per år, utan närvaro av verkställande direktören eller annan person från bolagsledningen, träffa bolagets revisor.

⁷³Skog, Kristiansson, Thorell, a.a., s. 22.

⁷⁴ Hammarskiöld, Hein, a.a., s. 522.

Det finns inga krav på att styrelsen ska träffa revisorn. Enligt punkt 3.8.3 ska revisorn ha en löpande kontakt med revisionsutskottet som är ett utskott inom styrelsen. Utöver dessa kontakter kräver Koden att styrelsen i sin helhet ska träffa revisorn. Styrelseledamot som tillhör bolagsledningen ska inte medverka vid detta möte.

6. Bolagsledningen

6.1 Verkställande direktörens uppgifter

4.1.1 Verkställande direktören skall se till att styrelsen får ett så sakligt, utförligt och relevant informationsunderlag som erfordras för att styrelsen skall kunna fatta väl underbyggda beslut samt att styrelsen hålls informerad om utvecklingen av bolagets verksamhet mellan styrelsens sammanträden.

Angående verkställande direktörens uppgifter så tillför koden inga direkta nyheter. Ansvar läggs på VD att se till att styrelsen får ett sakligt, utförligt och relevant informationsunderlag så att de kan fatta väl underbyggda beslut. VD ska även hålla styrelsen informerade om bolagets utveckling mellan sammanträdena. Även om detta inte uttryckligen står i ABL så framgår det av förarbetena att VD har denna skyldighet att informera styrelsen.⁷⁵

4.1.2 Styrelsen skall godkänna verkställande direktörens väsentliga uppdrag utanför bolaget.

Även om ABL inte uttryckligen hindrar VD från att ha externa uppdrag så har VD en lojalitetsplikt gentemot bolaget som följer av den sysslomannaliknande ställning som denne anses ha gentemot bolaget. Koden hindrar inte helt och hållet att VD innehar externa uppdrag men dessa ska prövas och godkännas av styrelsen. Givetvis bör inte VD ha t.ex. ett styrelseuppdrag i ett bolag med konkurrerande verksamhet.

6.2 Ersättningar till bolagsledningen

4.2.1 Styrelsen skall inrätta ett ersättningsutskott med uppgift att bereda frågor om ersättning och andra anställningsvillkor för bolagsledningen.

⁷⁵ Kedner, Roos, a.a. s. 244.

Styrelsens ordförande kan vara ordförande i utskottet. Övriga ledamöter i ersättningsutskottet skall vara oberoende i förhållande till bolaget och bolagsledningen. I bolag med mindre styrelser kan hela styrelsen fullgöra ersättningsutskottets uppgifter, förutsatt att styrelseledamot som samtidigt ingår i bolagsledningen inte deltar i arbetet.

Utformningen av ersättningar och övriga anställningsvillkor till bolagsledningen är en fråga som fått stor uppmärksamhet i media de senaste åren. Kodgruppen anser att det är angeläget att beredningen av dessa frågor ska präglas av struktur och transparens. Styrelsen ska därför inrätta ett ersättningsutskott som ska bereda dessa frågor. Beslut ska tas av bolagsstämman.⁷⁶ Det är olämpligt att VD eller annan styrelseledamot från bolagsledningen är med och tar fram principerna för ersättningar. Styrelseledamot som ingår i bolagsledningen är därför förbjuden att delta i ersättningsutskottet. Ersättningsutskott finns i dagsläget inte i lagstiftningen och därmed innebär denna punkt i Koden en skärpning av vad som gäller idag.

4.2.2 Styrelsen skall på ordinarie bolagsstämma presentera förslag till principer för ersättning och andra anställningsvillkor för bolagsledningen för godkännande av stämman. Förslaget skall återfinnas på bolagets hemsida i anslutning till att kallelsen till stämman utfärdas. Principerna skall omfatta

- **förhållandet mellan fast och rörlig ersättning samt sambandet mellan prestation och ersättning,**
- **huvudsakliga villkor för bonus- och incitamentsprogram,**
- **huvudsakliga villkor för icke-monetära förmåner, pension, uppsägning och avgångsvederlag, samt**
- **vilken krets av befattningshavare som omfattas.**

I förslaget skall anges om de föreslagna principerna avviker väsentligt från tidigare av stämman godkända principer samt hur frågor om ersättning till bolagsledningen bereds och beslutas av styrelsen.

⁷⁶ SOU 2004:130, s. 32.

Aktiebolagslagen saknar detaljerade bestämmelser för hur ersättningar och övriga villkor ska fastställas. Beslutet i fråga om ersättningar till ledningen underställs enligt Kodens bolagsstämman. Genom denna regel ökas aktieägarnas inflytande och kontrollmöjligheter.

Hur väl detta system kommer att fungera i praktiken kommer att bero på hur väl avvägda förslag ersättningsutskotten kommer att ta fram. I England, där man har längre erfarenhet av ersättningsutskott, har kritik framförts mot att ersättningsnivåerna är för höga. Detta kan bero på att utskottet inte vill stöta sig med bolagsledningen.⁷⁷

Det pågår för närvarande ett lagstiftningsarbete som föreslår att det införs regler i ABL om att riktlinjer för ersättningar till ledande befattningshavare ska beslutas av ägarna vid den bolagsstämma där årsredovisningen behandlas. Beredningen av förslag till ersättningar faller på styrelsen. Aktieägare ska ha rätt att lägga fram förslag till riktlinjer.⁷⁸

De företeelser som i Förtroendekommissionens utredning ansetts som det största hotet mot förtroendet för näringslivet är alltför höga ersättningar och felaktigt konstruerade incitamentsprogram.⁷⁹ Mot bakgrund av detta finner jag det anmärkningsvärt att Kodgruppen inte gått längre, t.ex. genom att fastställa tak för hur höga ersättningar ska vara.

4.2.3 Bolagsstämman skall besluta om samtliga aktie- och aktiekursrelaterade incitamentsprogram till bolagsledningen. Beslutet skall omfatta det högsta antal instrument som skall kunna utfärdas, de huvudsakliga villkoren för tilldelning, de huvudsakliga villkoren för och principerna för värdering av instrumenten samt inom vilken tid instrumenten senast skall ha utfärdats eller överlåtits till bolagsledningen.

⁷⁷ Hammarskiöld, Hein, a.a., s. 516.

⁷⁸ Lagrådsremiss, *Ersättning till ledande befattningshavare i näringslivet*, s. 46.

⁷⁹ SOU 2004:47, s. 130f.

Många aktiekursrelaterade incitamentsprogram faller redan nu under bolagsstämman beslutsrätt enligt Lag (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m.m. (den s k LEO-lagen). Denna lag begränsar möjligheterna för marknadsnoterade bolag att rikta emissioner av aktier, konvertibler och optioner till bolagsledningen och närstående till dessa.⁸⁰ Enligt Kodens ska även sådana incitamentsprogram som endast leder till kostnader för bolaget, t.ex. program baserade på syntetiska optioner godkännas av bolagsstämman.⁸¹ Detta leder till att Kodens regel utgör en skärpning av lagen avseende sådana incitamentsprogram som inte innebär utspädning av aktieägandet.

⁸⁰ Svensson, a.a., s. 55.

⁸¹ Skog, Kristiansson, Thorell, a.a. s. 18.

7. Information om Corporate Governance

7.1 Bolagsstyrningsrapport

5.1.1 Till bolagets årsredovisning skall fogas en särskild rapport om bolagsstyrningsfrågor. Av rapporten skall framgå om den är granskad av bolagets revisor.

Bolaget ska till sin årsredovisning foga en speciell bolagsstyrningsrapport. Den kan ingå i den tryckta årsredovisningen men utgör inte en del av de formella årsredovisningshandlingarna. Bolagsstyrningsrapporten saknar motsvarighet i lag. Rapportens innehåll berörs nedan. Av rapporten ska framgå om den granskats av revisor. Granskning är alltså inget krav, men en fördel med att låta revisorn granska rapporten är att förtroendet för dess innehåll ökar.

5.1.2 Bolaget skall i bolagsstyrningsrapporten ange att Koden tillämpas av bolaget samt översiktligt beskriva hur bolaget tillämpat Koden under det senaste räkenskapsåret. Bolaget skall ange vilka regler i Koden det avvikit från. Skälen för varje avvikelse skall tydligt redovisas.

I bolagsstyrningsrapporten ska bolaget beskriva hur Koden har tillämpats enligt principen comply or explain. Innebörden av comply or explain kommer att närmare förklaras i kapitel nio. Kortfattat kan sägas att bolaget får avvika från enskilda regler i Koden men måste då förklara varför regel ej är lämplig.

5.1.3 I bolagsstyrningsrapporten skall upplysningar lämnas om det sätt på vilket styrelsen säkerställer kvaliteten i den finansiella rapporteringen samt kommunicerar med bolagets revisor enligt 3.8.1.

I bolagsstyrningsrapporten ska styrelsen redogöra för den dokumentation om hur de säkerställer kvaliteten i den finansiella rapporteringen och kommunikation med revisor som krävs enligt punkt 3.8.1.

5.1.4 I bolagsstyrningsrapporten skall, om denna information inte framgår av årsredovisningen, även följande uppgifter lämnas:

- en redogörelse för hur beredningen av tillsättning av styrelse och revisor är organiserad,
- sammansättningen av bolagets valberedning och i förekommande fall särskilda valberedning samt om ledamot har representerat viss ägare varvid ägarens namn också skall anges.
- för var och en av styrelsens ledamöter de uppgifter som skall lämnas enligt punktlistan i 2.2.3,
- för revisor de uppgifter som skall lämnas enligt 2.3.3 första och andra meningen,
- arbetsfördelningen i styrelsen, hur styrelsearbetet bedrivits under det senaste räkenskapsåret, inkluderande antal styrelsesammanträden och respektive ledamots närvaro vid styrelsesammanträden,
- sammansättning, arbetsuppgifter och beslutanderätt för eventuella styrelseutskott och respektive ledamots närvaro vid utskottens sammanträden,
- för verkställande direktören
 - ålder samt huvudsaklig utbildning och arbetslivserfarenhet,
 - väsentliga uppdrag utanför bolaget,
 - eget eller närstående fysisk eller juridisk persons innehav av aktier och andra finansiella instrument i bolaget, samt
 - väsentliga aktieinnehav och delägarskap i företag som bolaget har betydande affärsförbindelser med,
- de av bolagsstämman senast antagna principerna för ersättning och övriga anställningsvillkor för bolagsledningen och, om de innebär en väsentligavvikelse från föregående års principer, vilka dessa avvikelser är, samt hur frågor om ersättning till bolagsledningen bereds av styrelsen, samt
- utestående aktie- och aktiekursrelaterade incitamentsprogram för styrelsen och bolagsledningen.

Bolagsstyrningsrapportens syfte är inte att skapa en ny omfattande administrativ rapport utan snarare en koncis redogörelse för all relevant information om

bolagsstyrning. Om vissa uppgifter redan finns i den tryckta årsredovisningen är det onödigt att upprepa dessa. Det kan då vara lämpligt att istället hänvisa till den plats i årsredovisningen där informationen lämnas.⁸²

7.2. Rapport om intern kontroll

5.2.1 Till bolagets årsredovisning skall fogas styrelsens rapport om den interna kontrollen samt revisorns granskningsberättelse över denna rapport enligt 3.7.2.

Även styrelsens rapport om intern kontroll kan fogas till årsredovisningen men utgör inte en del av de formella årsredovisninghandlingarna. Till skillnad från bolagsstyrningsrapporten ska rapporten om intern kontroll granskas av revisor.⁸³

7.3 Information på hemsidan

5.3.1 Bolaget skall på sin hemsida ha en särskild avdelning för bolagsstyrningsfrågor, där aktuella uppgifter om de förhållanden som ingår i bolagsstyrningsrapporten skall återfinnas tillsammans med övrig information som krävs enligt Koden.

Varken ABL eller annan lagstiftning kräver att bolagen ska tillhandahålla information om bolagsstyrningsfrågor på sin hemsida. Kodens bestämmelser är därmed en nyhet i förhållande till ABL.

Den information som ska samlas på hemsidan är bolagsstyrningsrapporten, styrelsens rapport om intern kontroll, information om tid och plats för bolagsstämma enligt punkt 1.1.1, information om rätten att få ärende behandlat på stämman enligt punkt 1.1.2 och protokoll från senaste ordinarie bolagsstämma och därefter hållen extra stämma enligt punkt 1.4.5.

⁸² SOU 2004:130, s. 34.

⁸³ SOU 2004:130, s. 34.

8. Organisation i Corporate Governance

Förtroendekommissionen har ansett det nödvändigt att utse ett nytt organ med uppgift att förvalta Koden. Uppgifterna för detta organ, kallat Kollegiet för svensk bolagsstyrning, ska enligt Förtroendekommissionen vara

- Bistå användarna med rådgivning och tolkning avseende tillämpning av Koden,
- Hålla fortlöpande kontakt med användarna av Koden och systematiskt samla in, sammanställa och analysera erfarenheter av dess praktiska tillämpning,
- På grundval därav utarbeta en årlig rapport över tillämpningen av Koden,
- Följa utvecklingen i Sverige och internationellt i fråga om forskning och praktisk tillämpning av bolagsstyrning och återföra ny kunskap inom området till den fortsatta kodutvecklingen,
- När så bedöms lämpligt uppdatera och vidareutveckla Koden och om det efterfrågas även utarbeta specialversioner för särskilda kategorier av företag.⁸⁴

⁸⁴ SOU 2004:47 s. 174 f.

9. Comply or explain

Bolag ska tillämpa koden enligt principen comply or explain. Denna princip är vanligt förekommande utomlands, exempelvis Combined Code i Storbritannien. I USA har man gått åt ett annat håll och genom lagstiftning tvingat bolag till efterlevnad. Detta innebär att man kan avvika från kodens föreskrifter på enskilda punkter utan att det i sig innebär ett brott mot koden, det kan till och med vara väl så god bolagsstyrning att avvika från enskilda regler som inte passar i bolaget. Avvikelse ska dock motiveras i en särskild bolagsstyrningsrapport som ska bifogas årsredovisningen. I de fall avvikelse från koden gjorts av bolagsstämman, ska styrelsen i bolagsstyrningsrapporten istället för att motivera avvikelsen hänvisa till stämman.⁸⁵

Farhågor har uttryckts angående vem som ska avgöra vilken motivering för avvikelse som ska anses tillräcklig. Koden innehåller inga regler för hur en motivering av avvikelse ska se ut. Inte heller kommer någon särskild instans inrättas för att avgöra detta. Därmed lämnas bedömningen av rimligheten av en motivering till marknaden. Risken finns att media, åtminstone i bolag som tilldrar sig större intresse, kommer att utse svarta får bland de bolag som har avvikit från reglerna. Detta skulle kunna få till följd att bolag omotiverat anpassar sig till Koden alternativt avnoterar sig.⁸⁶

Att tillämpa självreglering genom principen comply or explain innebär att ambitionsnivån kan läggas högre än om reglerna skulle göras tvingande för alla bolag genom lagstiftning. Dessutom finns risken med lagstiftning att allt som inte uttryckligen är förbjudet anses vara tillåtet.

⁸⁵ SOU 2004:130, s. 54.

⁸⁶ SOU 2004:130, s. 5f.

10. Slutsats

I min uppsats har jag jämfört den svenska Koden för bolagsstyrning med vad som gäller enligt aktiebolagslagen. Bolagsstyrning har hamnat i fokus efter ett flertal skandaler, både internationellt och nationellt, som skadat allmänhetens förtroende för näringslivet. För att återupprätta allmänhetens förtroende, tillsattes förtroendekommission med uppdrag att föreslå förbättringar. Kommissionens arbete kom att på flera punkter beröra bolagsstyrningsfrågor och därför bildades den så kallade Kodgruppen med uppdrag att utveckla en svensk kod för bolagsstyrning. Koden är ny vilket leder till att den är sparsamt kommenterad i litteraturen. Mina huvudsakliga källor har därför varit det ursprungliga förslaget (SOU 2004:46) och Kodgruppens slutgiltiga förslag (2004:130).

Det grundläggande antagandet i både ABL och i Koden är att en aktiv ägarroll är att eftersträva. Ett av Kodens huvudsyften är att stärka ägarnas position och därför innehåller Koden detaljregler som ska stärka ägarnas position.

Ägarnas inflytande över bolaget utövas på bolagsstämman. Koden innehåller regler som ska underlätta för ägarna att utnyttja sitt inflytande. Bolagen ska, enligt Koden, offentliggöra tid och plats för stämman i samband med att tredje kvartalsrapporten lämnas. I god tid innan stämman ska bolaget på sin hemsida informera om aktieägarnas rätt att få ärende behandlat av stämman och stämmans ordförande har fått ett ansvar för att ägarna får möjlighet att utnyttja denna rättighet. Dessa regler ger en bra möjlighet för ägarna att vara aktiva på stämman.

Koden har till skillnad från ABL uppmärksammat internationaliseringen av ägandet i näringslivet. Enligt Koden ska stämman hållas på svenska och allt material som presenteras ska vara på svenska. Om det är motiverat av ägarkretsens sammansättning ska bolaget överväga om simultantolkning av stämman ska ske och material översättas. Dessa regler ökar utländska ägares möjlighet att utöva inflytande. Även regeln om att man, om det är motiverat av

ägarkretsens sammansättning, ska kunna delta i bolagsstämma från annan ort underlättar för utländska ägare.

En av de stora nyheterna i Koden jämfört med ABL är att bolagen ska ha en valberedning. Till valberedningens uppgifter hör att nominera kandidater till styrelsen, ge förslag till arvodering av styrelsen, nominera revisor och föreslå arvode till revisorn. Bolagsstämman ska ta ställning till valberedningens beslut. Då valberedningen är ett i ABL okänt begrepp, är en reglering av dess uppgifter så som i Koden välbehövlig.

Enligt ABL kan styrelsen skapa utskott som får ansvar för att bereda vissa frågor. Koden föreskriver två sådana utskott som bolagen ska ha. Dessa två är revisionsutskott och ersättningsutskott.

Styrelsens har ett lagstadgat ansvar för att kvalitetssäkra bolagets finansiella rapportering. Beredningen av styrelsens arbete ska ske genom ett revisionsutskott. Syftet med att inrätta revisionsutskott är att ett sådant bidrar till att höja kvaliteten på den interna kontrollen, den finansiella rapporteringen och en effektiv revision. Inrättandet av revisionsutskott är en skärpning av lagens regler som ska stärka revisorns oberoende och styrelsens översikt över bolagsledningen. Det ska dock påpekas att revisionsutskott redan idag finns i flera stora svenska bolag. Den reglering av utskottets uppgifter som Koden innehåller är därmed välbehövlig.

Underskriftsmeningen enligt punkt 3.6.2, där styrelsen och VD särskilt ska försäkra att årsredovisningen är upprättad enligt god redovisningssed, förefaller överflödigt då dessa redan enligt ABL har ansvar för dessa frågor. Då det inte verkar som att ett osant intygande skulle få någon straffrättslig påföljd ser jag inte någon mening med underskriftsmeningen.

Det andra utskottet som ska inrättas är ersättningsutskottet med uppgift att bereda förslag till principer för ersättningar och andra anställningsvillkor för bolagsledningen. En fördel med detta utskott är att bolagsstämman, som fattar besluten, får ett bättre underlag för sitt beslut. Då ersättningar till

bolagsledningen har fått stor uppmärksamhet i media under senare tid, och enligt Förtroendekommissionen är det största hotet mot förtroendet för näringslivet, är det förvånande att Koden inte har hårdare regler. Möjligen är förklaringen till detta att lagstiftning på området, som säger att riktlinjer för ersättningar ska beredas av styrelsen och fastställas på den bolagsstämma där årsredovisningen behandlas, är på väg.

Utöver stärkandet av ägarrollen är informationsgivning Kodens nyckelord. En bolagsstyrningsrapport ska fogas till bolagets årsredovisning där bolaget i detalj beskriver hur Koden har tillämpats. Här ska eventuella avvikelser från Kodens regler motiveras. Styrelsen ska här redogöra för hur de arbetat med att säkerställa kvaliteten av den finansiella rapporteringen. Bolagsstyrningsrapportens syfte är att skapa en koncis redogörelse över all relevant information om bolagsstyrning vilket underlättar för aktieägare och andra intressenter att själva skapa sig en bild av bolaget. Koden syftar till att ge en ökad transparens i näringslivet och bolagsstyrningsrapporten är då enligt min mening ett bra redskap.

Bland styrelsens uppgifter poängteras ansvaret över den interna kontrollen. Detta ansvar är ingen nyhet jämfört med ABL. Nytt är däremot att styrelsen ska skriva en rapport som även ska granskas av revisor. Koden förutsätter att bolagen ska ha en internrevision. Om en sådan funktion inte finns ska styrelsen särskilt motivera detta. Att rapporten ska granskas av revisor ökar trovärdigheten.

På bolagets hemsida ska en speciell plats skapas där all information som krävs enligt Koden ska vara lätt tillgänglig. Detta innebär att utöver bolagsstyrningsrapporten och styrelsens rapport om intern kontroll ska här informationen om tid och plats för bolagsstämma, information om rätten att få ärende behandlat av stämman och hur man går tillväga för att utnyttja denna rätt samt protokoll från senaste stämman.

Mot bakgrund av att det främsta hotet mot förtroendet för näringslivet är för höga ersättningar till styrelse och bolagsledning och felkonstruerade

incitamentprogram, har de mest nödvändiga förändringarna täckts in av den lagändring som är på väg. Därmed skulle det inte finnas något behov av en bolagsstyrningskod utöver att skapa rättslikhet med andra länder som har en liknande Kod.

Min åsikt är att ersättningar långt ifrån är det enda hotet mot näringslivet. De regler som ökar ägarnas, framförallt de utländska, möjligheter att aktivt delta på stämman bidrar starkt till den aktiva ägarroll som både Koden och ABL eftersträvar. Vidare fokuseras starkt på den interna kontrollen och transparens i ekonomin som jag anser är förutsättningar för ett väl fungerande näringsliv. Min slutsats blir därför att Koden har en stor funktion att fylla.

Litteraturlista

Collin, S-O, 2003, The mastering of the corporation an integrated view of Corporate Governance. Department of Business Studies Kristianstad University College, Kristianstad.

Cruver, B, 2003, Anatomy of greed: The unshredded truth from inside Enron, Carroll & Graf Publishers, New York.

Hammarskiöld, P, Hein, S, 2004, ”Kommer den nya bolagsstyrningskoden att ge bättre bolagsstyrning och öka förtroendet för näringslivet?”, Juridisk Tidsskrift vid Stockholms Universitet, 2004/2005 sid 505-529, Stockholm

Hemström, C, 2000, Bolagens rättsliga ställning Om enkla bolag, handelsbolag, kommanditbolag och aktiebolag, 4 u. Norstedts Juridik AB, Stockholm

Kedner, G, Roos, C-M, 1995, Aktiebolagslagen. D. 1, (1-9 kap.) med kommentar, 5 u. Norstedts Juridik, Stockholm.

Kristiansson, B, 2004, ”Stor variation i svar till kodgruppen”, Balans nr 11 sid 26-27

Lanno, K. 1995. ‘Corporate Governance in Europe.’ CEPS Working Party Report No. 12, Brussel: Centre for European Policy Studies.

Mallin, C A, 2004, Corporate Governance, Oxford University press

Skog, R, Kristiansson, B, Thorell, P, 2004, ”Uppdraget: Att föreslå åtgärder för att återställa förtroendet”, Balans nr 4 sid 11-24

Skog, R, 2005, ”Nya aktiebolagslagen – fler detaljer men få nyheter”, Balans nr 4 sid 18-20

Svensson, B, 1999, Aktiebolagslagen, 14:e uppl., Tholin & Larssons förlag, Göteborg.

Offentligt tryck

SOU 2004:46 Svensk kod för bolagsstyrning. Förslag från Kodgruppen.

SOU 2004:47 Näringslivet och förtroendet.

SOU 2004:130 Svensk kod för bolagsstyrning.

Lagrådsremiss, *Ersättning till ledande befattningshavare i näringslivet*,
odaterad våren 2005.

Dir. 2004:132 Svensk kod för bolagsstyrning

Dir. 2002:115 Kommission för analys av behovet av åtgärder som
säkerställer förtroendet för det svenska näringslivet

Prop. 1997/98:99

Prop. 2004/05:85